

شناخت نامہ تشریلی سورہ های قرآن کریم

عبدالکریم بھت پور

موسسه تمهید

قم، خیابان چهارمردان، کوچه ۳۷، پ ۴۵

تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۷۱۲۵

فاکس: ۰۲۵۳۷۸۳۶۲۳۳

همراه: ۰۹۱۹۹۷۰۰۱۶۳

WWW.HBV.IR

M.Tamhid@Chmail.ir

شناختنامه تنزیلی

سوره‌های قرآن کریم

عبدالکریم بهجت‌پور

چاپ اول / ۱۳۹۴ هـ. ش.

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

تمام حقوق محفوظ است.

سرشناسه: بهجت‌پور، عبدالکریم

عنوان و نام پدیدآور: شناختنامه تنزیلی سوره‌های

قرآن کریم / عبدالکریم بهجت‌پور.

مشخصات نشر: قم: تمهید، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۵۰۴ ص: جدول.

شابک: ۳۰۰۰۰۰ ریال: ۷-۳۵-۵۰۷۹-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس.

موضوع: تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴

موضوع: قرآن -- شان نزول

موضوع: قرآن -- بررسی و شناخت

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ش ۹۲/ب ۹۸/ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۲۸۰۸۵

ISBN: 978-600-5079-35-7

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۷
۱. سورة علق.....	۶۱
۲. سورة قلم.....	۶۵
۳. سورة مزمل.....	۶۸
۴. سورة مدثر.....	۷۳
۵. سورة حمد.....	۷۶
۶. سورة مسد.....	۸۲
۷. سورة تكوير.....	۸۵
۸. سورة اعلی.....	۸۸
۹. سورة لیل.....	۹۱
۱۰. سورة فجر.....	۹۶
۱۱. سورة ضحی.....	۹۸

۱۲. سوره شرح ۱۰۱
۱۳. سوره عصر ۱۰۳
۱۴. سوره عادیات ۱۰۶
۱۵. سوره کوثر ۱۰۹
۱۶. سوره تکاثر ۱۱۳
۱۷. سوره ماعون ۱۱۵
۱۸. سوره کافرون ۱۲۰
۱۹. سوره فیل ۱۲۴
۲۰. سوره فلق ۱۲۵
۲۱. سوره ناس ۱۲۸
۲۲. سوره توحید ۱۳۰
۲۳. سوره نجم ۱۳۵
۲۴. سوره عبس ۱۳۸
۲۵. سوره قدر ۱۴۲
۲۶. سوره شمس ۱۴۶
۲۷. سوره بروج ۱۴۹
۲۸. سوره تین ۱۵۲
۲۹. سوره قریش ۱۵۳

۳۰. سوره قارعه.....	۱۵۵
۳۱. سوره قیامت.....	۱۵۸
۳۲. سوره همزه.....	۱۶۱
۳۳. سوره مرسلات.....	۱۶۳
۳۴. سوره ق.....	۱۶۶
۳۵. سوره بلد.....	۱۷۰
۳۶. سوره طارق.....	۱۷۳
۳۷. سوره قمر.....	۱۷۵
۳۸. سوره ص.....	۱۷۷
۳۹. سوره اعراف.....	۱۸۲
۴۰. سوره جن.....	۱۸۸
۴۱. سوره یس.....	۱۹۰
۴۲. سوره فرقان.....	۱۹۴
۴۳. سوره فاطر.....	۱۹۹
۴۴. سوره مریم.....	۲۰۳
۴۵. سوره طه.....	۲۰۶
۴۶. سوره واقعه.....	۲۱۰
۴۷. سوره شعراء.....	۲۱۴

۴۸. سوره نمل ۲۱۸
۴۹. سوره قصص ۲۲۱
۵۰. سوره بنی اسرائیل ۲۲۶
۵۱. سوره یونس ۲۳۰
۵۲. سوره هود ۲۳۵
۵۳. سوره یوسف ۲۳۹
۵۴. سوره حجر ۲۴۵
۵۵. سوره انعام ۲۵۱
۵۶. سوره صافات ۲۵۵
۵۷. سوره لقمان ۲۵۹
۵۸. سوره سبأ ۲۶۴
۵۹. سوره زمر ۲۶۸
۶۰. سوره مومن ۲۷۲
۶۱. سوره فصلت ۲۷۷
۶۲. سوره شوری ۲۸۲
۶۳. سوره زخرف ۲۸۷
۶۴. سوره دخان ۲۹۳
۶۵. سوره جائیه ۲۹۷

۳۰۲	۶۶. سورة احقاف
۳۰۶	۶۷. سورة ذاريات
۳۰۹	۶۸. سورة غاشيه
۳۱۲	۶۹. سورة كهف
۳۱۸	۷۰. سورة نحل
۳۲۵	۷۱. سورة نوح
۳۲۸	۷۲. سورة ابراهيم
۳۳۳	۷۳. سورة انبياء
۳۳۷	۷۴. سورة مومنون
۳۴۲	۷۵. سورة سجدہ
۳۴۵	۷۶. سورة طور
۳۴۸	۷۷. سورة ملك
۳۵۱	۷۸. سورة حاقہ
۳۵۴	۷۹. سورة معارج
۳۵۷	۸۰. سورة نبأ
۳۵۹	۸۱. سورة نازعات
۳۶۲	۸۲. سورة انفطار
۳۶۵	۸۳. سورة انشقاق

۸۴. سوره روم ۳۶۷
۸۵. سوره عنکبوت ۳۷۲
۸۶. سوره مطففین ۳۷۸
۸۷. سوره بقره ۳۸۱
۸۸. سوره انفال ۳۸۹
۸۹. سوره آل عمران ۳۹۵
۹۰. سوره احزاب ۴۰۵
۹۱. سوره ممتحنه ۴۱۰
۹۲. سوره نساء ۴۱۳
۹۳. سوره زلزال ۴۱۹
۹۴. سوره حدید ۴۲۱
۹۵. سوره محمد ﷺ ۴۲۴
۹۶. سوره رعد ۴۲۸
۹۷. سوره الرحمن ۴۳۲
۹۸. سوره دهر ۴۳۶
۹۹. سوره طلاق ۴۳۹
۱۰۰. سوره بینه ۴۴۲
۱۰۱. سوره حشر ۴۴۴

۴۴۹	۱۰۲. سورة نصر.....
۴۵۲	۱۰۳. سورة نور.....
۴۵۶	۱۰۴. سورة حج.....
۴۶۰	۱۰۵. سورة منافقون.....
۴۶۲	۱۰۶. سورة مجادله.....
۴۶۸	۱۰۷. سورة حجرات.....
۴۷۲	۱۰۸. سورة تحريم.....
۴۷۶	۱۰۹. سورة جمعه.....
۴۷۹	۱۱۰. سورة تغابن.....
۴۸۲	۱۱۱. سورة صف.....
۴۸۴	۱۱۲. سورة فتح.....
۴۸۹	۱۱۳. سورة مائده.....
۴۹۶	۱۱۴. سورة توبه.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

پروردگار و صاحب اختیارمان را با تمام وجود به خاطر نزول قرآن با عظمتش سپاس گزاریم. او را به جهت محتوای بزرگ این کلام نورانی، که در آن تجلی پروردگار بر ما، باز کردن چشمانمان به حقایق هستی، و برنامه‌های تأمین‌کننده رستگاری و سعادت دنیوی و اخروی نهفته است، شاکریم. از او برای وجود فرشته امین وحی، جبرئیل، و دیگر ملائکه همکارش، که کلام الهی را در کمال پاکی و عصمت به پیامبر اسلام ﷺ نازل کردند، تشکر می‌کنیم، و به دلیل انتخاب پیامبر معصومش، حضرت محمد ﷺ، بهترین، محبوب‌ترین، دلسوزترین، مهربان‌ترین، شکیباترین و شجاع‌ترین انسان روی زمین، برای ابلاغ قرآن، تبیین و تشریح گفتاری و رفتاری محتوای آن، قدرگذار او هستیم. پیشگاه حضرت حق به شکرانه تعیین اوصیای پیامبرش ﷺ که چراغ هدایت مردم در تعیین معانی صحیح قرآن هستند و کشتی نجات از انحراف و گمراهی از قرآن، و مربی انسان‌ها با توصیف‌ها و توصیه‌های ظاهری و باطنی قرآن هستند، به سجده می‌افتم. خدایی که منت بزرگی بر ما گذاشت، آن‌گاه که برای فهم قرآن و روان‌سازی محتوای آن، مفسران بزرگی از صحابه و تابعان و نسل‌های قرآن‌شناس پس از آن‌ها را به کار گرفت و راه تطبیق آیات قرآن را در هر زمانی به ما تعلیم کرد.

کتابی که پیش روی شماست، گزارش ۱۱۴ سوره قرآن، شامل بیان شناسه هر سوره، شرح

مقاصد، محتوا، تناسب و ارتباط هر سوره با سوره‌های پیش از آن در سیر نزول بر پیامبر اکرم ﷺ، اسباب نزول و روایات فضیلت آن است. در این کتاب کوشیده‌ام با تأمل درباره هر یک از این موضوعات، راه را برای شناخت روان‌تر و درک شیرین‌تر قرآن آسان سازم و مطالبی را بنگارم که تلاوت کننده قرآن را بهره و لذت معنوی بیشتری از تلاوت حاصل آید و به درک بالاتری از حکیمانه بودن قرآن و حکیم بودن نازل‌کننده آن برسد و طالبان فهم معارف قرآن و علوم تفسیری را در شناخت سازمان حکیمانه سوره‌ها، پیوندها و پیوست‌های مطالب درونی سوره‌ها یاری رساند.

باید یادآور شوم که این جانب در طول سال‌ها مطالعات قرآنی تنزیلی (به ترتیب نزول سوره‌های قرآن) و نگارش چند کتاب درباره مباحث نظری و تفسیر ترتیبی سوره‌ها به سبک ترتیب نزول، به این نتیجه رسیده‌ام که نگارش تفسیری که پس از سال‌ها تا کنون تنها سه جلد آن در اختیار خوانندگان قرار گرفته است، راهی طولانی و دیربازده است از این‌رو بهترین کار آن است که در یک جلد ابتدا گزارشی سازوار و هماهنگ از سوره‌های قرآن تدوین کنم تا علاقه‌مندان به تفسیر قرآن در سبک ترتیب نزول، با نقشه راهی که خدای حکیم در طی ۲۳ سال نزول تدریجی قرآن برای تغییر و تحول مردم تعقیب فرمود، آشنا شوند و در صورت حوصله و تمایل بیشتر به تفسیر همگام با وحی مراجعه کنند.

در آغاز بنا بر آن بود که دیدگاه دانشوران علوم قرآن و مفسرانی که در گزارش سوره‌ها قلمی زده‌اند، نقد شود و پس از آن دیدگاه برگزیده به اثبات رسد؛ با کمک همکاران در «مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت تمهید»، بخشی از سوره‌های مکی را بررسی‌دیدیم و دیدگاه‌ها را به همان ترتیبی که ذکر شد، نقد کردیم. در ادامه احساس شد خواننده چنان نوشته‌ای، بیش از آنچه لذت مطالعه ترتیب نزولی سوره‌ها را بجشد، درگیر نقض و ابرام‌های گاه خسته‌کننده مدرسه‌ای خواهد شد از این‌رو با وجود تدوین قریب یک جلد، از ادامه کار منصرف شدیم و

آن را به مجال دیگری واگذاشتیم. در اثر پیش رو قلم نقد را لجام زدیم و به بیان دیدگاه برگزیده در گزارش سوره‌ها با رویکرد تنزیلی (ترتیب نزولی) اکتفا کردیم.

در این اثر ابتدا به بیان شناسه، یعنی گزارشی از ظاهر سوره شامل نام، مناسبت نام‌گذاری، مکی و مدنی بودن سوره، آیات استثنایی احتمالی، رتبه نزولی، رتبه مصحفی و تعداد آیات سوره آن‌گاه به محتوای سوره‌ها خواهیم پرداخت. در این بخش به ترتیب از مقصود، محتوا، ارتباط سوره با سوره پیش از خود در ترتیب نزول، فضیلت و شأن نزول در مواردی که به نظر نگارنده روایات قابل قبولی وجود داشته است، سخن آمده است. هم‌چنین گاه، و به‌ندرت، نکته‌ای مهم را در ضمن مباحث متذکر شده‌ایم. برای بیشتر شدن فایده مباحث، مقدمه‌ای علمی برای تبیین دیدگاه برگزیده در اصطلاحات به کار رفته در کتاب و جداول ترتیب نزول سوره‌ها نوشته شده است.

در پایان لازم می‌دانم از مساعدت علمی فضیلاى ارجمند، حضرت حجة الاسلام علی طالبی، که در گرد آوری و غنای علمی مطالب کوشیدند و از حجة الاسلام ابراهیم انجم شعاع، که در فیش‌برداری مطالب کمک شایانی کردند و از همه عزیزانی که مجدانه به نقد و ارزیابی اثر پرداختند به‌خصوص از حجة الاسلام محمد میرزایی، و نیز از ویراستاران کتاب سرکار خانم زینب بهجت پور و جناب آقای بوذر دیلمی، بسیار تشکر می‌کنم. به یقین بخشی از کمالات اثر، محصول همکاری و دقت نظر این عزیزان است. از خدای متعال برای آنان پاداش خیرخواهم و برای پذیرش این خدمت اندک، آرزومند عنایتیم.

عبدالکریم بهجت‌پور